

*mag*DA

Dialogue Academy Magazine

TREĆE IZDANJE OKTOBAR, 2025

**DAJEMO GLAS PRIČAMA KOJE
OBLIKUJU NAŠU BUDUĆONST**

Sadržaj

05 _____

PISMO ČITAOCU

06 _____

RUŠENJE ZIDOVA PODELE

Desantilja Murici

08 _____

HODANJE PO TANKOJ LINIJI

Davor Džakula

11 _____

MMB UKRŠTENE REČI -
„REČI MIRA“

12 _____

GRANICE RAZDVAJAJU, PRIJATELJSTVA
SPAJAJU: MLADI MENJAJU SVET

Marija Jovanović

13 _____

KADA MOSTOVI NISU DOVOLJNI

Ardita Džemajli

15 _____

DAN KADA SVET VIŠE NIJE BIO KAVEZ

Hasina Akbari

16 _____

PAMETNIJI SE ORGANIZUJE: KOJI SU
ODJECI BLEDSKOG STRATEŠKOG FORUMA?

Lazar Simić

19 _____

MMB DEKODER TERMINA -
IGRA MINI UPARIVANJA

20 _____

NEPRIJATNA TIŠINA MLADIH
NA MIROVNIM PANELIMA

Alba Jakupi

23 _____

POROBLJENI

Mihane Hodža

24 _____

BEZ PRAVDE NEMA MIRA:
POUKE IZ STUDENTSKIH
PROTESTA

Orgesa Gaši

28 _____

BEZ PRAVDE NEMA MIRA:
POUKE IZ STUDENTSKIH PROTESTA

ZAŠTO STUDENTI PROTESTUJU

PROTESTI KAO INSTRUMENT ZA IZGRADNJU MIRA

Andrijana Milojević

31 _____

POBUNA... ILI JEDNOSTAVNO POSTOJANJE?

Aljbina Kastrati

35 _____

JEDNA REČ,
TRI JEZIKA

*Ovu inicijativu sprovode alumnistkinje Akademije dijaloga uz finansijsku podršku Misije OEBS-a na Kosovu. Izneseni stavovi su stavovi autora i saradnika i ne odražavaju nužno zvaničan stav OEBS-a ili Misije na Kosovu. Ova oznaka ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Saveta bezbednosti UN-a 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Poštovana čitateljko,

Dobrodošla u treće izdanje časopisa Akademije dijaloga – MagDA!

Ovo izdanje posvećeno je agendi Mladi, mir i bezbednost (MMB), globalnom pozivu koji prepoznaje ključnu ulogu mladih u oblikovanju mirnih, pravednih i inkluzivnih društava.

U ovim stranicama ističemo glasove, ideje i kreativnost mladih žena i muškaraca koji nastavljaju da ruše stereotipe i otvaraju nove mogućnosti za dijalog i suživot. Od razmatranja pravog značenja učešća do suočavanja sa tišinom koja često okružuje mlade u prostorima donošenja odluka, ovo izdanje donosi razmišljanja koja odišu hrabrošću i nadom.

Kroz eseje, ilustracije, intervjue i poeziju, mlade autorke i autori ispituju izazove i mogućnosti koje donosi priznavanje njihove uloge kao graditeljki i graditelja mira, istovremeno se suočavajući sa preprekama koje mlade drže na marginama. Bilo da se radi o prevazilaženju međugeneracijskih podela, ponovnom osmišljavanju građanskih prostora ili jačanju uloge mladih u lokalnim i regionalnim procesima, ovi doprinosi nas podsećaju da agenda MMB nije apstraktna – ona se svakodnevno živi i otelotvoruje.

Nadamo se da će ovo izdanje pokrenuti dijalog i podstaći delovanje, i inspirisati nas da mlade ljude vidimo ne samo kao buduće liderke i lidere, već i kao sadašnje aktere koji već utabavaju puteve ka miru, inkluziji i pravdi.

U solidarnosti i snazi,

magDA_{TIM}
Dialogue Academy Magazine

Aida Fejzullahu, Urednica, Alumnistkinja AD 2023

Anja Anđušić, Urednica, Alumnistkinja AD 2019

Marija Jovanović, Urednica, Alumnistkinja AD 2019

Under The Guidance of

Alba Jakupi, Alumnistkinja AD 2018

RUŠENJE ZIDOVA PODELE

AUTORKA: *Desantilja Murići*

Kažu da mladost znači mogućnost - energija, ideje, budućnosti koje čekaju da budu napisane zajedno. Ono što ne kažu jeste koliko ta mogućnost može biti teška u regionu u kojem su zidovi stariji od naših snova, a nadu treba svakog dana iznova graditi; težina koju smo osetili na sopstvenoj koži, koja nas je oblikovala, povređivala, ali i ojačala.

U pukotinama tih starih zidova, mladi iz celog regiona pronalaze jedni druge. Ponekad se čini da od kamena oblikujemo nešto stvarno. A ponekad, kao da jurimo san koji nam stalno izmiče. Srećete ljude koje volite svim srcem. Sanjate zajedno. Besnite zajedno. Borite se da promenite stvari. I onda udarite u zid. Osećate se nemoćno - toliko nemoćno da očajnički tražite način da povratite čak i delić snage. Jer shvatate koliko je napredak lomljiv: godine truda mogu se srušiti jednom odlukom, jednim potpisom.

U nekom trenutku, iscrpljenost vas natjera da preispitate sve - da li to što radite ima smisla, da li uopšte na nekog utiče. Najteži deo nije to što politika ima težinu, već osećaj da je to jedina stvar koja je ima. Zato se vraćate onome što je još uvek u vašim rukama. Nastavljate da radite ono što možete, tamo gde jeste, sa alatima koje imate. Sadite seme i verujete procesu. I obećate sebi da ćete, kada dođe vreme i kada budete imali više moći, iskoristiti tu moć da napravite prostor. Prostor u kojem mladi ne moraju da čekaju da budu shvaćeni ozbiljno. Da drugi mogu da rastu bez osećaja da su izbrisani. Jer sada je na vama red da se probijete kroz pukotine, da

propustite svetlost i pustite zidove da se sruše iznutra.

Ali onda počnete da se pitate, hoće li to vreme ikada doći? Počinjete da se pitate da li je ono što živite stvarno ili samo krhka iluzija koju omogućava život u balonu. Balonu nade, da, ali onom u koji mnogi nikada ne zakorače. Misli vam tada odlaze ka svim mladim ljudima koji nikada ne osete ni tračak te nade. Neki na regionalnu saradnju gledaju sa sumnjom. Drugi je u potpunosti odbacuju. Mnogi su zarobljeni u ciklusima iz kojih ne mogu pobeći, ciklusima izgrađenim na nasleđenim narativima i nerešenim podelama koje većina nas nije proživela, a ipak ih nosi kao da su naše vlastite. Često se čini da za njih postoji samo jedan izbor: država ili region. U njihovim očima, odanost ne može da se rastegne dovoljno da obuhvati i jedno i drugo. Zamisao da regionalni identitet može koegzistirati sa nacionalnom pripadnošću, ili čak evropskim težnjama, deluje kao izdaja. I tako se prostor sužava. Strah se uvlači. Zidovi ostaju.

I tada počinje da se rađa nova podela „mi protiv njih“ - ne po etničkim ili nacionalnim linijama, već po tome kako bismo da vidimo region. Suočavamo li se s prošlošću ili okrećemo glavu od nje? Verujemo li u pomirenje ili ostajemo na distanci? Da li se držimo nade ili je puštamo da izmakne?

Pokušavate da se uključite. Pokušavate da objasnite, napravite prostor, premostite jaz. Ali često se čini kao da to ne dopire ni do koga. Narativi koji razdvajaju su glasniji, poznatiji i lakše ih je prihvatiti. Zahtevaju manje ispitivanja i služe više političkoj svrsi.

Ponekad čak ni evropske integracije, taj takozvani zajednički vidik, više ne spajaju ljude. Neki uopšte ne vide vezu; tretiraju region kao nešto odvojeno, nebitno. Drugi, oblikovani razočaranjem, nezadovoljstvom i stagnacijom, prestali su da veruju da je to ikada išta značilo. Pokušavate da govorite jezikom povezivanja, ali sve je manje onih koji slušaju. A kada se to dogodi, prostor se ne širi. Sužava se. Jaz se ne zatvara. Produbljuje se.

Ipak, pokušavamo. Jer znamo šta je u pitanju. Odrastamo sa granicama koje nas pritiskaju, zidovima koji označavaju gde mi završavamo, a drugi počinje. Čak i kada pokušamo da ih pomerimo, oni ostaju. Neki ih se drže kao vodiča; drugi testiraju njihove ivice. Ali ovi zidovi utiču na to kako gledamo jedni na druge, koliko verujemo i kako zamišljamo svoje mesto u ovom regionu. A tu je i faktor privlačenja: obećanje Evrope usmereno ka budućnosti. Za mnoge od nas ta vizija se čini stvarnom. Jer nam daje još nešto za šta možemo da se uhvatimo.

I ponekad, bez najave, nešto se otvori. Neko okupljanje. Neki razgovor. Neka zajednička tišina. I u tom prostoru shvatite da niste sam. Još uvek ima ljudi koji veruju da region može biti više od onoga kroz šta je prošao. Ljudi koji se usuđuju da zamisle region u kome zemlje sarađuju, pomirenje se živi, a ljudska prava se poštuju. Čak i ako ti glasovi nisu uvek najglasniji, oni su i dalje tu, drže prostor, pojavljuju se.

Jer regionalni identitet je važan, u svoj svojoj složenosti. Slojevit je, konfliktan, krhak, oblikovan prošlošću sa kojom se još uvek suočavamo i budućnošću o kojoj još uvek

suočavamo i budućnošću o kojoj još uvek pregovaramo. Ali je i pun značenja, u trenucima prepoznavanja, u neizgovorenim razumevanju, u smislu da nas nešto povezuje čak i kada sve drugo pokušava da nas razdvoji. Zato govorimo. Jer smo zahvaljujući saradnja mladih pronašli jedni druge. I od toga, nešto počinje da se menja. U pitanjima koja počinjemo da postavljamo. U prostorima koje polako učimo da čuvamo, za sebe i jedni za druge.

I možda je to poenta. Ne da će mladi rešiti sve, ili da će zidovi pasti sutra, već da odbijamo da prestanemo da pokušavamo. Da se usuđujemo da insistiramo na pripadnosti i našim zemljama, i našem regionu i Evropskoj uniji, i sebi i jedni drugima. U svetu koji se lako deli, zadržati prostor zajedništva mogla bi biti najradikalnija stvar koju radimo. I možda će to biti dovoljno da zatrese zidove. Sve dok jednog dana konačno ne padnu.

HODANJE PO TANKOJ LINIJI

AUTOR: Davor Džakula

Još se sećam prvog puta kada me je neko pitao, „Pa, šta si ti, zapravo?“

Nisu me pitali o mojim hobijima ili snovima, već o mom identitetu. Odrastanje sa majkom muslimankom i ocem pravoslavcem/katolikom značilo je da ova pitanja nikada nisu bila apstraktna. Bila su deo svakodnevnog života, utkana u jezik, tradicije i tihe tenzije koje su oblikovale naša društva. Za mene, život između bio je manje teret, a više poziv: da slušam, da prihvatam protivrečnosti i da zamišljam mostove tamo gde drugi vide zidove.

Pa ipak, odrastao sam u prilično homogenom okruženju, u kome je raznolikost često delovala daleko, pa čak i pogrešno shvaćena. Zato su susreti sa ljudima iz drugih sredina za mene bili puni izazova i duboko transformativni. Razmene mladih i regionalni projekti otvorili su mi oči za realnosti koje moj rodni grad nikada nije mogao da ponudi. Naučio sam da identitet nije fiksna kategorija, već prostor dijaloga, pregovaranja, a ponekad čak i isceljenja.

Moje putovanje u izgradnji mira počelo je mnogo pre nego što sam čuo za agendu Mladi, mir i bezbednost (MMB). Kao tinejdžer pridružio sam se lokalnim volonterskim inicijativama i prekograničnim razmenama mladih. Tada nisu bili najvažniji teorijski okviri, već životna iskustva: susreti sa vršnjacima sa druge strane, otkrivanje koliko su slične naše borbe, nade i humor, kao i shvatanje da je slika o drugom često bila projekcija oblikovana politikom i istorijom, a ne stvarnošću.

Jedno od mojih najranijih sećanja na takav susret bilo je sedenje u krugu sa mladima iz celog regiona, svi u početku pomalo nesigurni, zaštićeni stereotipima i

nevidljivim granicama. Nekoliko sati kasnije, delili smo muziku, šale i priče o školi i porodičnom životu. Barijere se nisu topile kroz predavanja, već kroz smeh. To je bilo pomirenje u svom najautentičnijem obliku, spontano, iskreno i duboko ljudsko.

Tada nisam sebe smatrao graditeljem mira. Bio sam samo učesnik, radoznao da upoznam druge. Ali su ti trenuci posejali seme onoga što će postati moja misija. Vremenom sam prešao put od učesnika do organizatora, od sedenja u krugu do njegovog moderiranja, pa sve do koordinacije projekata koji su drugima pružali iste mogućnosti.

Budući da sam iz mešovite porodice, često sam bio u ulozi mosta. Ponekad je ovo bilo teško. Osećao sam da nigde ne pripadam u potpunosti. Ali mi je to dalo i jedan od mojih najvećih resursa: sposobnost da saosećam sa različitim pričama, da saslušam pre nego što donesem sud, da vidim sive zone tamo gde drugi vide samo crno-belo.

Ova dvojnost oblikovala je ne samo moj lični pogled na svet već i moj profesionalni put. U tako kompleksnom regionu kao što je Zapadni Balkan, identitet lako može postati linija razdvajanja. Ali može postati i mesto susreta. Moja priča je samo jedna od mnogih koje dokazuju da pomirenje nije samo politički cilj. To je nešto što živi, krhko ali stvarno, kroz hiljade mladih ljudi koji u sebi nose više identiteta.

Studirajući geografiju u Novom Sadu počeo sam da primećujem kako pejzaži nikada nisu samo fizički. Oni nose sećanja, granice i nevidljive linije razdvajanja. Kasnije, tokom master studija demokratije i ljudskih prava, pronašao sam reči za ono što sam već osećao. Transformacija sukoba i ljudska

prava nisu apstraktni koncepti, već životne realnosti u našem regionu. Ove studije su me povezale i sa mladima iz različitih delova sveta, podsećajući me da borbe na Balkanu odjekuju daleko van njegovih granica.

Rad na prilagođavanju klimatskim promenama i urbanim toplotnim ostrvima u Novom Sadu, Skoplju i Zagrebu promenio je moj pogled na mir. Do tada sam mir uglavnom shvatao kao dijalog i pomirenje. Međutim, suočavanje sa stvarnošću klimatskih promena pokazalo mi je da mir zavisi i od toga kako se nosimo sa vrućinom, zagađenjem vazduha ili načinom na koji naši gradovi dišu. Bilo mi je jasno da agenda MMB ne sme ostati ograničena na tradicionalne sukobe. Mora da obuhvati i životnu sredinu i održivost, izazove koji oblikuju našu zajedničku budućnost.

Od lokalnih inicijativa put me je doveo do međunarodnih foruma gde sam predstavljao perspektive mladih kao član OEBS-ovog Tima mladih stručnjaka i govorio na OEBS-ovom Forumu mladih u Helsinkiju. Stojeći tamo, razgovarajući sa diplomatama i kreatorima politike, često sam se prisećao nervoznog tinejdžerskog sebe u jednom lokalnom kampusu. Putovanje između ta dva trenutka nije bilo pravolinijsko. Bilo je puno sumnji, grešaka i učenja. Ali mi je pokazalo kako učešće mladih može prerasti iz lokalnih susreta u globalne razgovore.

Ova iskustva su me uverila da mladi nisu samo korisnici takvih programa. Mi smo partneri i lideri u oblikovanju mira. Kada sam govorio u Beču ili Helsinkiju, nisam govorio samo u svoje ime. Nosio sam glasove mladih koje sam upoznao u Šapcu, Skoplju, Sarajevu i Novom Pazaru. Lokalno i globalno nikada nisu odvojeni. Klimatske promene ne poznaju granice, a to treba da važi i za izgradnju mira.

Integrisanje Zelene agende u saradnju mladih bio je jedan od najuzbudljivijih delova mog nedavnog putovanja. Ono

povezuje generacije učenika, nastavnika i kreatora politika širom regiona oko pitanja koja dotiču sve nas. Menja način na koji razumemo pomirenje. Saradnja nije samo prevazilaženje prošlih podela, već i zajedničko suočavanje sa budućnošću.

Kada pogledam unazad imam osećaj da sam hodao po tankoj liniji između identiteta, uloga i lokalnih i globalnih prostora. Ponekad je ta linija bila nestabilna, ali mi je često davala ravnotežu i perspektivu. Omogućila mi je da govorim i kao mlada osoba iz regiona i kao neko ko pomaže u oblikovanju politike.

Agenda Mladi, mir i bezbednost u velikoj meri obuhvata tu liniju. Poziva nas da mlade ne tretiramo kao probleme koje treba rešavati, već kao partnere kojima se može verovati. Izaziva nas da na mlade ne gledamo samo kao one koje treba učiti, već i kao one od kojih učimo.

Ako postoji jedna lekcija koju nosim sa svog putovanja, to je da su priče važne. Institucije i strategije su neophodne, ali ono što zaista menja srca i umove jesu životna iskustva mladih koji odbijaju da ih definišu podele.

Agenda MMB nije apstraktna rezolucija. Ona je oličena u licima mladih koji su se usudili da se sretnu uprkos granicama, u profesorima koji su podržavali nove generacije i u mojoj sopstvenoj priči o kretanju kroz različite identitete.

Na kraju, verujem da je najmoćnije sredstvo za izgradnju mira upravo hrabrost da ispričamo svoje priče i da slušamo priče drugih.

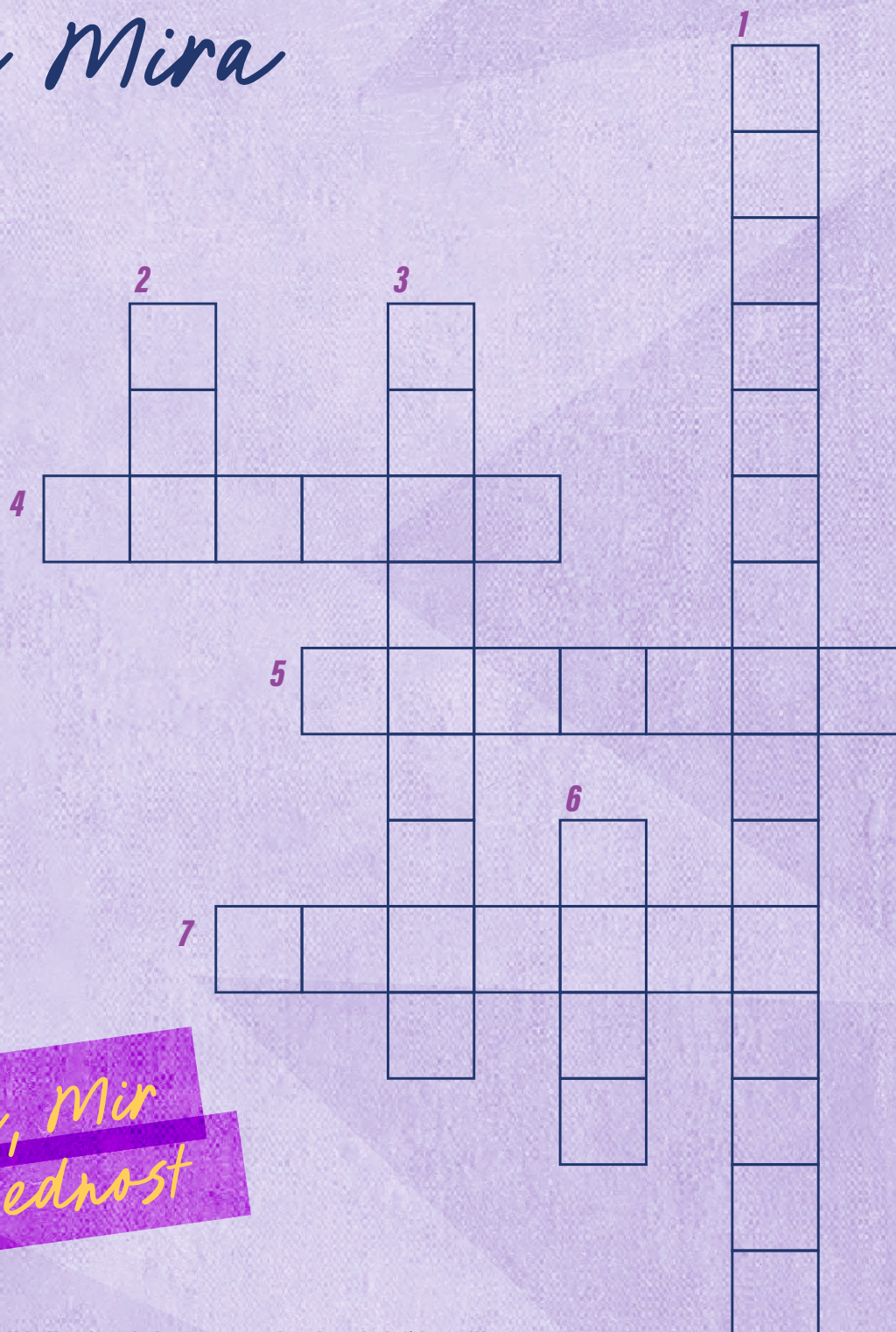

To je, možda, pravi duh MMB: prepoznavanje mladih ne samo kao nosilaca promena, već kao živih mostova između prošlosti i budućnosti, podela i pomirenja, krhkosti i nade.

Možda pravo pitanje nije da li mladi mogu da grade mir, već da li mir uopšte može da postoji bez njih.

Reči Mira

*Mladi, Mir
i bezbednost*

1. Grupa mladih ljudi koji rade zajedno na ostvarivanju zajedničkog cilja.
2. Suprotno od rata.
3. Napori uloženi u popravljavanje odnosa nakon sukoba.
4. Emocionalna ili fizička šteta uzrokovana sukobom ili zlostavljanjem.
5. Suprotstaviti se nepravdi bez nasilja.
6. Šta mladi traže kada slobodno izražavaju mišljenje (nagoveštaj: takođe ljudsko pravo).
7. Metoda rešavanja sukoba kroz razgovor i uzajamno razumevanje.

GRANICE RAZDVAJAJU, PRIJATELJSTVA SPAJAJU:

MLADI MENJAJU SVET

AUTORKA: Marija Jovanović

Ovaj poster ilustruje moć povezivanja mladih uprkos granicama. Glavna poenta je fotografija na kojoj su tri devojke, nastala u Severnoj Irskoj — mestu koje samo po sebi simbolizuje izgradnju mira i pomirenje — koja pokazuje kako zajednička iskustva i međusobno razumevanje mogu premostiti podele u poreklu i istoriji.

Iza njih, poput glasova naših predaka, stoje reči „Mladi ljudi menjaju svet“ ispisane na srpskom i albanskom jeziku. Uprkos izazovima koji često razdvajaju zajednice pogođene sukobom, mladi nastavljaju da grade veze poverenja i solidarnosti, podsećajući nas da su njihova prijateljstva i saradnja temelj za inkluzivniju i mirniju budućnost.

Ovo je moj mali omaž tim prijateljstvima i ilustracija koja treba da pokaže da mladi zaista menjaju svet.

KADA MOSTOVI NISU DOVOLJNI

AUTORKA: *Ardita Džemajli*

Mitrovica se često opisuje kao simbol podele. Za spoljašnje posmatrače, to je grad mostova, fotografisan, tumačen i bezbroj puta navođen kao dokaz onoga zbog čega je Kosovo i dalje podeljeno. Međutim, za nas koji ovde živimo i radimo, most nije samo metafora. On je deo svakodnevnice, koji određuje gde mladi ljudi studiraju, da li prelaze na drugu stranu zbog posla i kako nose teret političkih tenzija koje nisu sami stvorili.

Kao jedno od najmlađih društava u Evropi, kosovska omladina se rutinski slavi kao „budućnost“ i „nosilac promene“. Ovi slogani zvuče optimistično, ali u Mitrovici često zvuče prazno. Mladi dobijaju pohvale kada se pojave na multietničkim fotografijama ili učestvuju u simboličnim događajima, ali njihovi glasovi retko oblikuju politike koje ih najviše pogađaju. Očekivanje da će graditi mostove je veliko, dok je podrška koju dobijaju za to u najboljem slučaju krhka.

Nedavni bezbednosni događaji, o kojima su opširno izveštavali lokalni i međunarodni mediji, bili su surov podsetnik na to koliko je podrška mladima i dalje nestabilna. Osim samog nasilja, ovi događaji kod većine mladih u Mitrovici pojačavaju osećaj da stabilnost nikada nije zagarantovana. Svaki talas nemira ili nacionalističke retorike ih dodatno gura u oprez i samoočuvanje. Saradnja je ovde moguća. Dešava se svakodnevno, u učionicama, na radnim mestima i među prijateljima, ali je krhka i lako je zasenjiti političke agende. Ove veće bezbednosne i političke tenzije često se prelivaju u svakodnevni život, oblikujući način na koji se doživljavaju i percipiraju obične aktivnosti mladih. To znači da čak i obična dešavanja za mlade mogu postati

predmet nadzora i tenzija.

Nedavne aktivnosti mladih u gradu ilustruju ovu krhkost. Sportski turnir, kulturni festival ili čak jednostavna inicijativa namenjena okupljanju ljudi može brzo biti politizovana, u jednom trenutku prihvaćena, a već u sledećem dovedena u pitanje. Ono što treba da budu obični prostori povezivanja često postaju testovi lojalnosti ili identiteta. Na primer, međunarodni festival Dani džeza u Mitrovici, koji je 2025. godine održan treću godinu zaredom, obuhvatio je nastupe i u Južnoj i u Severnoj Mitrovici, sa radionicama za mlade talente. Iako je ovaj festival imao za cilj da podstakne angažovanje zajednice i kulturnu razmenu, neki pripadnici srpske zajednice na severu doživeli su događaj kao politički motivisan. U Severnoj Mitrovici je došlo do tenzija kada je predsednik opštine Erden Atić došao na alternativnu binu, što je izazvalo proteste i manje remećenje reda. Organizatori su na kraju uklonili binu sa tog mesta. Ovakvi incidenti pokazuju kako se svakodnevne inicijative mladih mogu politizovati, stvarajući ambijent u kojem učešće nosi društvene i političke rizike.

U takvoj atmosferi, mnogi mladi odlučuju da se povuku iz zajedničkih aktivnosti, ne iz apatije već iz opreza. Rizici su stvarni, pritisci veliki, a politički narativi obeshrabrujući. Prepoznavanje ove složenosti je važno. Odluka da se povučete je i vid otpornosti, strategija za snalaženje u teškom okruženju.

Drugi, međutim, biraju drugačiji put. Uprkos tome što su svesni rizika oni odlučuju da se angažuju, da pređu most zbog škole, da rade u mešovitim timovima ili da održavaju prijateljstva uprkos granicama. Mladi koji se

odluče na ove korake mogu se suočiti sa društvenim posledicama, kao što su ispitivanja od strane vršnjaka, etiketiranje kao nelojalnih ili osećaj da su marginalizovani u svojim zajednicama. Ovo je nešto što sam primetila u Mitrovici, u oba dela grada, gde učešće u zajedničkim aktivnostima može izazvati radoznalost, ali i skepticizam. Za generacije mladih koje su počeli da rade 2000-ih, izazovi su bili još veći. Danas rizici i pritisci i dalje u velikoj meri zavise od aktuelnih političkih dešavanja, ali mnogi i dalje preduzimaju ove korake, pokazujući upornost i posvećenost izgradnji veza uprkos preprekama. Njihova upornost šalje jasnu poruku: saradnja je moguća, a mladi aktivno oblikuju društveno tkivo svog grada. Bez obzira na to da li mladi biraju da se povuku ili nastave dalje, obe odluke oblikuje isti složeni kontekst i odraz su teških izbora koje svakodnevno moraju da donose. I korak nazad i korak napred odražavaju istu stvarnost života u Mitrovici, gde svakodnevne interakcije zahtevaju balansiranje između lične bezbednosti, društvenih pritisaka i želje za negovanjem smislenih odnosa. Institucionalna podrška inicijativama mladih u Mitrovici često je ograničena ili nedosledna, ostavljajući mlade da se uglavnom sami nose sa izazovima. Obećanja o inkluziji i podršci mogu se videti u izveštajima ili dokumentima o politici, ali bez konkretnih koraka mladi se suočavaju

sa skepticizmom, preprekama i rizikom da njihove inicijative budu politizovane.

Prava priča o Mitrovici nije samo priča o podeli. To je priča o istrajnosti uprkos krhkosti, o mladima koji insistiraju na stvaranju veza uprkos obeshrabrujućoj političkoj klimi. Ako institucije i međunarodni akteri ozbiljno žele mir, moraju da izađu iz okvira fotografija i slogana. Pružanje podrške mladima ovde znači saslušati ih, zaštititi njihove inicijative od politizacije i uvideti da je svaki njihov svakodnevni izbor, da uče, rade, sarađuju ili se čak povuku, oblikovan istim teškim kontekstom.

Mostovi možda dominiraju imidžom Mitrovice, ali pravi test leži u tome da li su mladi ljudi koji ih prelaze prepoznati ne kao simboli, već kao aktivni akteri koji oblikuju svoje zajednice. Da bi u tome uspeli potrebna im je istinska institucionalna podrška. Dok se ta promena ne dogodi mladi će i dalje nositi teret paradoksa – slave se kao budućnost, a u sadašnjosti se bore da se njihov glas čuje.

DAN KADA SVET VIŠE NIJE BIO KAVEZ

AUTORKA: *Hasina Akbari*

Stvaranje ove slike bio je i izazov i čin prkosa. Kao Avganistanka i izbeglica živim sa ograničenjima koja me često ućutkuju ili ograničavaju. Ipak, svakim potezom četkice birala sam da naslikam san koji još uvek nosim u svom srcu.

Ovo delo odražava san avganistanskih žena, san o smehu, o slobodi, o izborima koji su nam bili uskraćeni. Minduše od lapis lazulija, zabranjena crvena haljina i laste koje plešu na nebu simbolizuju našu izgubljenu ženstvenost i našu nepokolebljivu nadu u oslobođenje. Mak u njenoj kosi odjekuje i lepotom i krvlju žrtve, dok zelene planine iza nje šapuću o domovini za kojom i dalje čeznemo.

Na trenutak, kroz ovu sliku, topim se u toj zamišljenoj slobodi. Ali stvarnost me brzo podseti da borba nije završena. Svakog dana, ma koliko mali bio korak, nastavljam da idem napred, noseći sa sobom veru da jednog dana ovaj san više neće biti samo slika, već stvarnost koju živimo.

PAMETNIJI SE ORGANIZUJE:

KOJI SU ODJECI BLEDSKOG STRATEŠKOG FORUMA?

AUTOR: Lazar Simić

Mirna, čista, zelena, ali i odvažna i hrabra – Slovenija. Osim što se vrlo simpatično brendira kao jedina zemlja u čijem imenu se oseća ljubav (eng. I feel Slovenia), ova država između Alpa, Jadrana i Save može da se podiči i smelom spoljnom politikom.

To je ono što sam, kao jedan od mladih učesnika, mogao da primetim na Bledskom strateškom forumu (Bled Strategic Forum, BSF) koji se odvijao nedaleko od ovog piktoresknog jezera početkom septembra.

Za nas gotovo pedeset mladih, od Kine do Argentine, ovaj važan geopolitički susret počeo je nešto ranije – na Omladinskom Bledskom strateškom forumu (Young Bled Strategic Forum, YBSF).

Dakle, prvi „sastojak“ agende Mladi, mir i bezbednost (Youth, Peace and Security, YPS) je tu – mladi. Rekao bih vredni i motivisani mladi koji su spremni da delaju i upravljaju sadašnjošću svojih društava i ovog našeg zajedničkog globalnog društva.

Mir i bezbednost, a u praksi rat i pretnje po bezbednost, prožimali su sve naše razgovore, debate i aktivnosti, kako tokom zvaničnih delova, tako i u neformalnom druženju.

Da li je to bilo planirano? Verovatno ne, ali jeste bilo potrebno.

First things first: Ko su ti mladi na Bledu?

Hajdemo redom, otkud mi tu i šta je poenta YBSF-a?

„Da delimo ideje i pronađemo nadahnuće

za poboljšanje vlastitih zajednica“, navodi se ambiciozno ali iskreno na sajtu ovog događaja. Kao učesnik ovogodišnjeg Foruma, potvrđujem da je napisano istina.

Sjajan tim koji vodi ovaj Forum, okupio je više od četrdesetoro mladih iz čitavog sveta, najrazličitijih pozadina, ali sa jednom zajedničkom crtom, a to je želja da svoje zajednice menjamo nabolje i da u tome solidarnost igra važnu ulogu.

Omladinski deo Foruma omogućio nam je da se upoznamo i povežemo pre nego što ćemo se pridružiti „odraslom“ Forumu. Nemojte pogrešno da me shvatite, mi već jesmo odrasli i često vrlo ozbiljni, ali živimo u svetu u kom se prostor za odlučivanje i dalje sebično čuva. Ko ga čuva? Neki drugi odrasli, ali koji odavno nisu mladi.

Apatični ili sprečeni da iskonski utičemo?

Možda je boljka svake generacije da preceni važnost svog vremena. Ili redovno uzdiše uz pomisao „koliko problema moramo baš mi da rešimo“ ili čvrsto veruje da se nešto dešava prvi put u istoriji iako je već viđeno (ali zaboravljeno).

Možda to ipak nije slučaj.

Ostao sam zadivljen kada je jedan od učesnika, Riki iz Hrvatske, sa taktom odgovorio na optužbu jednog starijeg gospodina da su mladi apatični i da ne želimo da se bavimo svojim društvom. Kao mladić iz Srbije u kojoj mladi, u prvom redu studentkinje i studenti, već deset meseci pokazuju sve osim apatije, bio sam, blago rečeno, šokiran tom izjavom.

Za potrebe ovog pisanja nije bitno reći ko nas je okarakterisao kao apatične. Bitan je odgovor: „Ostavili ste nam svet u mnogo gore stanju nego što ste ga vi dobili od svojih roditelja,” a ja dodajem i „ne dajete nam dovoljno prostora da delujemo”. Zato je sprovođenje agende Mladi, mir i bezbednost važna.

Rezolucija 2250, koju je 2015. godine usvojio Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija, prepoznaje da „mladi treba da budu aktivno uključeni u oblikovanje trajnog mira i ostvarivanju pravde i pomirenja”. Slovenija pokazuje da razume zašto je ovo važno godinama unazad. Zato je pored Bledskog strateškog foruma i nastao ovaj Omladinski.

„Odrasli” ipak ljubomorno čuvaju svoj prostor

Forum je u svojoj celovitosti sredstvo slovenačke spoljne politike, to nije tajna. On prepoznaje da je bitno uključiti mlade koji nisu nekakvi „lideri budućnosti” nego činioci današnjice. I ovo treba ponavljati kao papagaj.

Deo narativa da su mladi budućnost je (samo)obmanjujuća i može biti vrlo opasna. Iako postoje benigna shvatanja ove floskule, postoje i oni koji namerno potenciraju da smo mi budućnost jer se onda i pitamo – ali tek u budućnosti. Do tad prođe voz kroz kukuruz, kako se to kaže u srpskom jeziku.

Neke od mojih kolega bili su opravdano razočarani prostorom za pitanja, komentare i aktivno učešće na samom Bledskom forumu. Glavnu reč vodili su najviši politički predstavnici, već emancipovani političari, diplomate, generali, novinari. I to, barem za mene, nije bilo iznenađenje. Znamo da su organizatori Omladinskog dela foruma dali sve od sebe da nas mlade što više i smislje uključe.

Ovo što imamo danas sigurno je više nego što su neki drugi mladi imali pre 5, 10 ili 15

godina. O vremenu pre toga, nije potrebno ni govoriti.

Isto tako, ovo što imamo danas – i dalje nije dovoljno.

Mladi ipak osvajaju prostor koji im pripada

Kada govorimo o izgradnji trajnog mira, pa tome dodamo i da bi valjalo da bude pozitivan, a ne samo odsustvo rata i nasilja, onda su mladi ključni – već sada.

Često ponavljane fraze „mladi su budućnost” i „da se čuje glas mladih” ispražnjene su od sadržaja i zaglavljene u potencijalu.

U trenutku pisanja ovog teksta, veliki deo pažnje svetske javnosti uperen je u Nepal. Čitamo naslove kako „generacija Z” ruši vladu zato što je htela da zabrani društvene mreže, ali i zbog duboko ukorenjene korupcije u toj himalajskoj zemlji.

Mladi ili čuvena generacija Z, kojoj i sam pripadam, istovremeno su i građani, kao i svaki drugi. Ili nas nešto ipak izdvaja?

Ono što jeste prednost naše generacije jeste da smo digitalni urođenici i da smo medijski, digitalno i informaciono pismeniji od nekih starijih generacija. Nismo nužno pametniji ili obrazovaniji, ali su nas ključne tri sekunde pažnje oblikovale da mislimo drugačije i delujemo brže. Veštački generisan sadržaj prepoznajemo mnogo lakše od nekih drugih, a društvene mreže ne gledamo samo kao mesto za zabavu, već i za pravovremeno i neposredno informisanje.

Ako prihvatimo da je nešto drugačije u našoj generaciji (mladi imaju 18-29 godina po agendi Mladi, mir i bezbednost), onda prihvatamo da mladi mogu da imaju odlučujuću ulogu u promenama koje su potrebne ljudskom društvu kao takvom.

Budućnost je u zajedništvu

Vratimo se na Sloveniju i Bled. Jedan od najsnažnijih utisaka koji imam posle Bledskog strateškog foruma je poruka slovenačke države da male zemlje moraju da sarađuju. Moraju da sarađuju jer one najpre shvataju vrednost mira i bezbednosti kako često same, posmatrano pojedinačno, ne mogu da ih obezbede.

Osećam da generacije mladih koje osvajaju prostor koji nam pripada takođe razumeju koliko su zajedništvo i solidarnost važni. Zahvaljujući društvenim mrežama, odnosno našoj povezanosti na njima, ideje se nikad brže nisu delile, a solidarnost ponovo izgleda kao živa pojava, a ne arhaičan pojam.

Vreme je da akcije pojedinaca, raznih oblika zajednica, ali i država koje žele mir, budu usaglašene i dosledne. Mala riba samo u jatima sa drugim malim ribama odbraniće se od velike ribe. Ili kako to pametno kažu srpski studenti:

„Pametniji se organizuje“.

Možete li upariti reči mira?

POJMOVI

DELOVANJE

MEDIJACIJA

POMIRENJE

SOLIDARNOST

OSNAŽIVANJE

DEFINICIJE

Moć ili sposobnost lica da postupaju samostalno i donose odluke

Podrška ili jedinstvo među osobama sa zajedničkim ciljevima

Metoda rešavanja sukoba kroz omogućavanje diskusije

Proces sticanja poverenja, kontrolisanja i pristupanja resursima

Postizanje mira i izgradnja poverenja nakon sukoba ili nanete štete

NEPRIJATNA TIŠINA MLADIH NA MIROVNIM

AUTHOR: ALBA JAKUPI

Obično počinje uzbuđenjem. Stiže ti imejl sa pozivnicom punom pravih reči: mladi, mir, bezbednost i učešće. Na brošuri ima toliko logotipa da ti se zavrti u glavi. Događaj će se održati ili u hotelskoj konferencijskoj sali sa lusterima ili u slabo osvetljenom domu kulture sa neispravnim mikrofonom. U imejlu je navedeno: „u centru ove diskusije biće ono što mladi imaju da kažu“.

A onda te istina pogodi: stigneš tamo, zauzmeš mesto u publici i shvatiš da „učešće mladih“ u stvari znači biti ukras - kao peršun na institucionalnom tanjiru.

Hajde da naslikamo sliku tipičnog mirovnog panela na Balkanu. Tri ambasadora, dva vladina zvaničnika, profesor univerziteta i predstavnik mladih, svi stisnuti u uglu stola nakon učtivog pregovaranja. Posle devedeset minuta govora o tome kako su „mladi budućnost“, moderator te konačno pogleda i kaže: „Sad reč dajemo našem mladom učesniku“.

Mikrofon najednom dobija na značenju i težini. Imaš tačno tri minuta da govoriš u ime „mladih [navedi zemlju po sopstvenom izboru]“. Naravno, bez pritiska.

Pročistiš grlo, ističeš koliko je važno preći sa simboličnih poteza na suštinske promene i možda, dodaš za svaki slučaj, čak prestati koristiti frazu „smisleno učešće“. Publika učtivo klima glavom. Zatim ti ambasador brzo uzima mikrofon, zahvaljuje se i nastavlja da objašnjava šta mladi zaista žele. Ironija se toliko oseća u vazduhu da se može seći nožem.

BALKAN: MESTO GDE OMLADINSKI PANELI LIČE NA PORODIČNA OKUPLJANJA

Mirovni paneli na Balkanu često liče na porodična okupljanja. Tu je stariji gospodin koji govori da je „nekada bilo bolje“, tetka koja citira međunarodno pravo kao da čita recept, i rođak koji nervozno gleda na sat jer će se kasniti sa ručkom. Mlade za stolom tretiraju kao decu: tolerišu ih, ponekad im se nasmeju, ali ih retko uzimaju za ozbiljno.

A šta ako mladi konačno progovore? Često ih dočekaju neumesne pohvale, poput „Kako elokventno! Zaista sveža perspektiva!“, kao da su mislili da ćeš da žongliraš, a ne da govoriš. S druge strane, stvarni životi mladih su pristojno izostavljeni iz „ozbiljnih“ razgovora. Tu spadaju nezaposlenost, preseljenje u novu zemlju, nepoverenje između etničkih grupa i porast političkog uticaja TikToka.

Ovaj članak nosi naslov tog neprijatnog trenutka kad nastupi tišina posle obraćanja neke mlade osobe. Ne zato što je ono što si rekla ili rekao loše, već zato što panelisti ne znaju kako da odgovore. Tvoja ideja da mladi treba da učestvuju u radu tela koja donose odluke ne uklapa se u sliku koju su unapred stvorili. Zato, umesto odgovora, klimaju vam glavom, osmehuju se i brzo nastavljaju dalje.

Ova tišina je više od osećaja puke neprijatnosti u blizini drugih ljudi. Ona ukazuje na strukturni problem: učešće mladih je često osmišljeno kao predstava, a ne kao partnerstvo. Institucije znaju da

udu viđene sa mladima. Ali mladima zaista dati moć? To je mnogo opasnije nego im dozvoliti da postave poslednje pitanje za taj dan.

Agenda Mladi, mir i bezbednost, koja je pokrenuta Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 2250 (2015), pokušala je da reši baš ovaj problem. Rezolucija naglašava da mladi nisu samo korisnici procesa izgradnje mira, već i partneri i lideri. Naknadne rezolucije, 2419 (2018) i 2535 (2020), još snažnije ističu potrebu za sistematskim uključivanjem glasova mladih u političke procese. Ali u praksi, duh ovih rezolucija često se svodi na jednu neprijatnu sesiju pitanja i odgovora.

KAD TIŠINA PRERASTE U POBUNU

Omladina na Balkanu je usavršila humor kao sredstvo preživljavanja. Kad se nađu pred panelima koji od njih traže da zvuče ljubazno, pribegavaju satiri. U Prištini se šale da će, ako ih još jednom pozovu na omladinski panel, u svoj CV dodati titulu „profesionalni učesnik“. Studenti iz Beograda se šale da ono što ih najbolje podseća da je vreme da podnesu zahtev za vizu za Nemačku jeste učestvovanje u panel diskusijama o njihovoj budućnosti. Ova vrsta humora ne podrazumeva samo da budete cinični. Humor pomaže ljudima da se lakše nose sa izazovima. Smejući se apsurdnim situacijama mladi iznova stiču osećaj kontrole. Ako sistem od njih pravi puke posmatračke, oni predstavu pretvaraju u kritiku sistema.

Ali evo preokreta. Neprijatna tišina nije uvek nametnuta. Ponekad je ona stvar izbora. Mladi su uvideli da tišina može biti glasnija od ljubaznosti. Zamislite sledeću situaciju: grupa važnih ljudi pita: „Da li mladi žele da postave neko pitanje?“, a u prostoriji muk. Nema ruku punih iščekivanja, nema ljubaznih komentara, samo tišina. I čini se da sa celom predstavom nešto nije u redu. Čula sam za jednu omladinsku grupu iz Bosne koja je učestvovala na događaju

posvećenom izgradnji mira. Sedeli su tokom prva dva sata, a zatim su svi zajedno napustili prostoriju tačno u trenutku kada je bio predviđen „termin“ za njih. Njihovo odsustvo je govorilo više od bilo kog trominutnog obraćanja.

Naravno, veći problem predstavlja razlika između panela i prakse. Agenda MMB navodi da mladi ljudi treba se uključiti u donošenje odluka, a ne samo da figurišu na slikama sa panela. Međutim, u velikom broju zemalja na Balkanu, ono što se računa jeste koliko mladih je prisustvovalo događaju, a ne da li su njihove ideje dovele do promena u politici.

Na primer, kosovski Zakon o osnaživanju i učešću mladih (2025). Zakon propisuje pravila o radu omladinskih saveta i načine njihovog angažovanja. Izgleda dobro na papiru. U stvarnosti, mnogi omladinski saveti ne dobijaju dovoljno novca, bivaju ignorisani ili se tretiraju kao klubovi, a ne kao relevantni mehanizmi za učešće mladih. Šta se desilo? Paneli se i dalje održavaju, ali do strukturnih promena još uvek retko dolazi.

ZAŠTO JE OVO VAŽNO

Neki bi rekli: „Mladi su barem pozvani.“ To je tačno, ali biti pozvan da govoriš za „dečjim stolom“ nije isto što i učestvovati u porodičnoj odluci da se proda kuća. Na Balkanu, gde nerešeni sukobi i dalje utiču na politiku i gde migracije dovode do odlaska mladih, prava inkluzija nije samo simbolična. Ona je egzistencijalna.

Ukoliko se mladi neprestano ućutkuju, ili koriste kao ukras, izgradnja mira postaje projekat namenjen svima, osim onima koji trpe njegove posledice. A ukoliko institucije nastave da mešaju učešće sa učinkom, i dalje će ih pratiti ona neprijatna tišina, koja postaje sve glasnija sa svakom generacijom koja ode.

ZA MANJE NEPRIJATNU BUDUĆNOST

Kako onda treba da izgleda smisljeno učešće mladih? To bi podrazumevalo:

- **Panele koji zaista funkcionišu:** Uloga mladih ne sme se svesti samo na simbolične govornike, treba da budu i moderatori, donosioci odluka i kreatori planova.
- **Dosledno sprovođenje:** Predlozi omladinskih panela zaista se koriste za izradu nacрта politika, a ne ostaju skriveni u izveštajima nakon događaja.
- **Svakodnevna uključenost:** Prelazak iz hotelskih konferencijskih sala u škole, naselja i onlajn prostore gde mladi ljudi zapravo obitavaju.
- **Međugeneracijski dijalog:** ne predavanja starijih, već razgovori u kojima se nove ideje i stara iskustva sreću na ravnopravnom terenu.

I možda, samo možda, paneli gde mladi ne moraju svoje komentare da počinju sa „hvala što ste nam dali priliku da govorimo.“ Istina je da oni već imaju šta da kažu. Njima treba mikrofoni koji mogu držati u rukama duže od tri minuta.

ZAKLJUČAK: SMEJANJE U TIŠINI

Neprijatna tišina mladih na panelima o miru nije samo priča. Ona otkriva kako u našem regionu još uvek treba puno da se radi kad je učešće u pitanju. Balkan je odličan u organizovanju konferencija, ali još uči kako da komunicira. Dok se to ne promeni, mladi će nastaviti da koriste humor, ironiju, ponekad čak i tišinu kao način pobune.

Na kraju, tišina može predstavljati snažnu poruku. Kad je koriste mladi na Balkanu, glasnija je od aplauza, oštija od kritike i dovoljno smešna da ceo nastup učini neprijatnim.

POROBLJENI

AUTORKA: MIHANE HODŽA

*Uzalud međ' ljudima tragah
za poštovanje palo.
Delirijum se rastače, ljubav nestaje,
istrošene su blede vene poezije.*

*Otrovan je i sladak ukus melanholiје, topla je nada usitnjena i ukradena.
Kao ulični prosjaci osiromašeni su snovi.*

*Zašto su kao ptice u kavezima mnoge želje zarobljene u životnim potezima?
Zašto su slobodni udovi okovani teškim lancima,
Ili je vazduh sabijen pod plugovima, a mladalački zanos zgnječen međ'
okovima, dok pada na zemlju poput umornog koraka hodočasnika?*

*Možemo li uteći mračnim senkama porobljavanja,
budeći se na osunčanim proplancima?
Okovi se u udove zarivaju
dok se kavezi nad vatrom otkivaju.*

PROSTOR PRIPADANJA:

OMLADINSKI CENTRI, ARHITEKTURA I UČEŠĆE

AUTORKA: Orgesa Gaši

Na arhitekturu se često gleda kao na disciplinu koja se bavi betonom, čelikom i dizajnom, ali ona je i vrlo moćan jezik izražavanja identiteta, inkluzije i mira. U okviru agende Mladi, mir i bezbednost (MMB), na mlade se gleda ne samo kao na zagovornike mira, već i graditelje prostora u kojima su otelotvoreni dijalog i zajednički život. Arhitektura ne oblikuje samo panorame gradova, već i ritam svakodnevnog života, načine na koje se ljudi susreću, povezuju i osećaju pripadnost. Za mlade, posebno snažan uticaj može imati arhitektura javnih i polujavnih prostora, omladinskih centara, domova kulture i prostorija za okupljanje zajednica. U okviru agende Mladi, mir i bezbednost (MMB), koja ističe učešće mladih, inkluziju i stvaranje mirnih društava, ovi prostori postaju više od zgrada: oni su pozornice za aktivno delovanje, kreativnost i društvenu koheziju.

Na Kosovu, **Zakonom o mladima br.**

Autorka fotografije: Djelza Ibrahim

08/L-264 (2024) uspostavlja se novi pravni okvir za osnaživanje i učešće mladih. On definiše prostore namenjene mladima kao „*bezbedne i inkluzivne multifunkcionalne prostore koji ispunjavaju potrebe mladih, u kojima oni organizuju svoje aktivnosti i koji ispunjavaju standarde bezbednosti, funkcionalnosti i inkluzivnosti*“. Opštine su dužne da preko svojih direkcija za mlade podrže najmanje jedan omladinski centar, obezbede finansijske i ljudske resurse i osiguraju da omladinske organizacije mogu da upravljaju ovim centrima putem transparentnih javnih poziva.

Zakon takođe ističe da je učešće mladih pravo, kojim se osigurava njihovo učešće u donošenju odluka, osmišljavanju programa i strukturiranom dijalogu na centralnom i lokalnom nivou.

Međutim, uprkos jasnim pravnim osnovama, u sprovođenju i dalje ima izazova. Mnoge opštine se i dalje suočavaju sa nedostatkom budžetske podrške, nestabilnim kadrovskim kapacitetima ili teškoćama u održavanju dinamičnih programa. U nekim slučajevima, centri postoje na papiru, ali bez dovoljno finansija, neiskorišćeni ili nepristupačni. U Đakovici, na primer, omladinski centar postoji, ali ima finansijskih problema, dok je u Prizrenu omladinski centar dobio pohvale za kulturni program, ali se u velikoj meri i dalje oslanja na pomoć međunarodnih donatora. Ovi kontrasti ukazuju na to koliko je sprovođenje i dalje neujednačeno, čak i unutar Kosova.

Slični obrasci se mogu primetiti širom Balkana. Nedavni istraživački projekat Od

prisustva do moći: Mladi oblikuju javne prostore na Balkanu zaključuje da mladi često imaju ideje i energiju da poboljšaju javne prostore, parkove, klupe, višenamenske prostore, ali da ih u tome sprečava nedosledna institucionalna podrška i nedosledno integrisanje u urbanističke planove. Učešće građana u osmišljavanju prostora često je samo tokenističko: oni se konsultuju samo tokom povremenih radionica, umesto da su uključeni u ceo proces planiranja, budžetiranja i upravljanja.

U čemu onda leži važnost omladinskih centara i namenskih prostora za druženje? Sa arhitektonske tačke gledišta, nekoliko karakteristika ih čini posebno važnim za postizanje ciljeva MMB:

SIGURNA I UKLJUČIVA MESTA ZA OKUPLJANJE

Omladinski centri pružaju poluformalne, sigurne prostore gde se mladi ljudi mogu okupljati, istraživati svoja interesovanja (umetnost, sport, kultura), održavati sastanke, učiti veštine ili se prosto družiti. Oni pomažu mladima da izgrade mreže, poverenje i identitet van čisto porodičnih ili školskih okvira. Kada su dobro osmišljeni, sa akcentom na pristupačnost, rasvetu, višenamenske prostorije, upotrebljiv unutrašnji/spoljni prostor, ovi centri podstiču inkluziju (bez obzira na pol, ekonomsku klasu, etničku pripadnost) i smanjuju društvenu izolaciju.

Najočigledniji primer u Prištini je Termokis. Nastao je kada su aktivisti i volonteri revitalizovali napuštenu, nedovršenu betonsku konstrukciju, prvobitno izgrađenu za potrebe kompanije za grejanje Termokos. Sada se u njoj održavaju radionice, koncerti, debate i izložbe, a programe osmišljavaju i vode sami korisnici. Ono što Termokis čini posebnim nije samo to što je napuštena arhitektura ponovo stavljena u upotrebu, već i osećaj vlasništva koji uliva mladima.

UGRAĐENO DELOVANJE I UČEŠĆE

Čim su mladi od samog početka uključeni u proces osmišljavanja (koji programi će biti pokrenuti, kako opremiti, kako se prostori dele/koriste), oni ne samo da koriste prostor, već i ulažu u njega. Time arhitektura sama po sebi postaje jedan vid učešća. MMB ističe da mladi treba da budu uključene strane, a ne samo primaoci. Zajedničko osmišljavanje omladinskih centara može ojačati njihov osećaj vlasništva i odgovornosti.

NORME I VIDLJIVOST

Prisustvo omladinskih centara u gradskom miljeu šalje poruku da su mladi važni. Ono predstavlja vizuelnu i prostornu potvrdu da su omladinske aktivnosti legitimne, podržane i vidljive. Ono pomaže da se promene norme: od gledanja na mlade kao na problem (koji treba nadzirati) do gledanja na njih kao na građane koji doprinose zajednici. Arhitektonski upečatljivi, dobro održavani omladinski centri mogu delovati kao orijentiri za osnaživanje mladih. Upravo je iz tog razloga Piramida Albanije u Tirani, nekada simbol diktature, renovirana u omladinski i tehnološki centar. Sama njena vidljivost menja način na koji grad prepoznaje mlade ljude.

FLEKSIBILNOST I VIŠESTRUKOST

Omladinski centri su najkorisniji kada su fleksibilni: prostori za učenje, nastupe, rekreaciju, odmor. Dobra arhitektura omogućava transformisanje prostorija, od studija za probe preko sale za predavanja, pa sve do galerije. Spoljni/javni prostori povezani sa omladinskim centrima umnožavaju njihov potencijal (festivali, radionice, sastanci na otvorenom). Ovakav vid fleksibilnosti ne odnosi se samo na zgrade, već i na to kako se čitavi gradovi

mogu ponovo osmisлити kao prostori za mlade. U Prizrenu, na primer, omladinski festival Dokufest koristi javne trgoVe, bioskope, pa čak i rečnu obalu kao privremene prostore za mlade, pokazujući kako fleksibilnost može proširiti domet omladinskih programa dalje od četiri zida.

Jaz između pravnog mandata i stvarnosti i dalje je izražen, čak i sa novim zakonom. Opštine su u formalnoj obavezi da obezbede omladinske centre, imenuju službenike za mlade i planiraju odgovarajuće budžete. Međutim, mali broj istih ima potpuno funkcionalne, adekvatno finansirane centre sa doslednim programima.

U drugim delovima regiona, primeri dobro iskorišćenih omladinskih centara svedoče o tome šta je moguće. Beogradski Dom omladine je dugogodišnja kulturna ustanova koja godišnje organizuje stotine događaja u oblasti umetnosti, debate, performansa i rada sa mladima. U Sarajevu, Međunarodni centar za decu i omladinu u Novom Sarajevu organizuje svakodnevne radionice, nastupe, sportske događaje i kreativne studije, i predstavlja centar za mlade u oblasti umetnosti, kulture i obrazovanja. Ovi centri ne donose korist samo svojim direktnim korisnicima, već doprinose građanskoj kulturi, razmeni između zajednica i osećaju pripadnosti.

Da bi arhitektura služila agendi MMB, pravni okviri su neophodni, ali sami po sebi nisu dovoljni. Potrebna su ciljana ulaganja, ne samo u finansijskom smislu već i u participativne procese, kvalitet dizajna, obezbeđivanje održavanja i osmišljavanje programa. Omladinski centri ne treba da budu nešto čega smo se naknadno setili ili obaveza koja se mora ispuniti reda radi, već treba da budu sastavni deo gradskih planova, lokalnih budžeta i vizije samih mladih ljudi.

U svojoj srži, i MMB i arhitektura podrazumevaju zamišljanje onoga što još uvek ne postoji i smelost da mu se udahne život. Oni zapravo počivaju na zamišljanju

društava u kojima je pripadnost ugrađena u same temelje, gde se različitost ogleda u dizajnu, a budućnost oblikuje sa pažnjom. Kada mladi dizajniraju sa namerom, bilo da se radi o zgradama, projektima ili politikama, oni zapravo pokazuju da se o miru ne pregovara samo za stolom, već da je on i sastavni deo osmišljavanja svakodnevnih prostora u kojima živimo, učimo i rastemo zajedno.

Fotografija: Endrit Tašoli

BEZ PRAVDE NEMA MIRA:

POUKE IZ STUDENTSKIH PROTESTA

AUTORKA: *Andrijana Milojević*

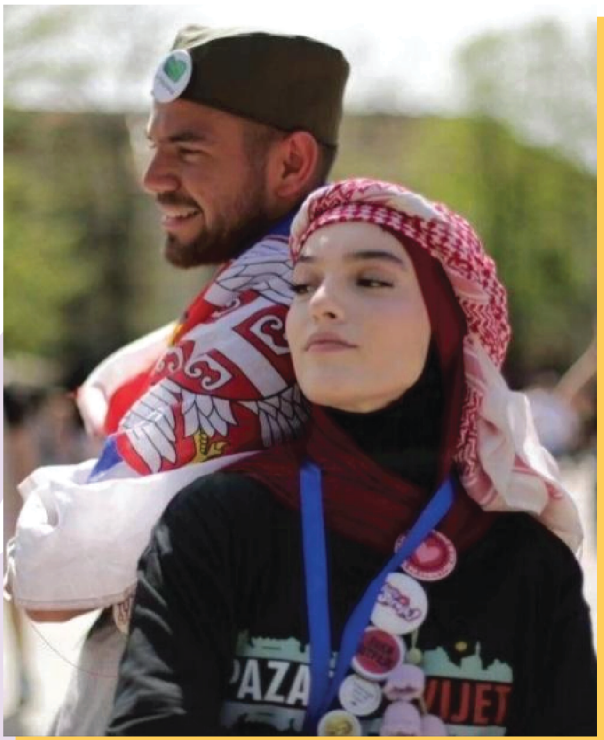
Dana 1. novembra 2024. godine srušila se nadstrešnica na novorenoviranoj železničkoj stanici u Novom Sadu. Šesnaest ljudi je izgubilo život, a jedna osoba je teško povređena. Uprkos razmerama ove tragedije, niko nije pozvan na odgovornost. Vlada je ćutala, ali je javnost zahtevala odgovore. Iz ove tišine se izrodio pokret, na čelu sa studentima i studentkinjama.

Vođeni načelima slobode, pravde, dostojanstva i solidarnosti, artikulisanim u takozvanom „Studentskom ediktu“ od 1. marta, srpski studenti su započeli pokret koji traje već deset meseci. Dan za danom su izlazili na ulice zahtevajući pravdu za žrtve, odgovornost za nemar vlade, kraj

nekažnjivosti i transparentnost kroz objavljivanje svih dokumenata vezanih za rekonstrukciju stanice. Međutim, pristup vlade bio je sve samo ne pomirljiv. Umesto da odgovori na ključna nezadovoljstva, ona je odgovorila represijom: suzavcem, šok bombama, policijom za razbijanje demonstracija naoružanom pendrecima, pa čak i zvučnim topom za rasterivanje mirnih protesta. Demonstranti su pritvarani, a među njima su bili studenti i novinari; predstavnici akademske zajednice koji su pokazivali svoju solidarnost otpušteni su sa fakulteta.

Još drastičnije, pokret je doveo do zabrinutosti usled rodno specifičnih opasnosti tokom protesta. Optužbe koje je javno iznela Nikolina Sindelić, u kojima je tvrdila da je visokorangirani policijski komandant, Marko Kričak, izvršio fizički napad na nju i pretio joj seksualnim nasiljem, pokazuju kako demonstrantkinje mogu biti posebno ranjive. Međutim, nasilje tokom protesta pogodilo je mnoge studente bez obzira na pol, sa brojnim izveštajima da su ljudi tučeni, povređeni ili bili meta snaga bezbednosti.

Zahvaljujući hrabrosti i istrajnosti pokazanoj u suočavanju sa represijom, protesti su dobili dodatnu moralnu i simboličku težinu kroz pažljivo osmišljene akcije sećanja i solidarnosti. Simboličnim akcijama, poput blokada u vidu 16-minutne tišine u 11.52 (tačno u trenutku kada se srušila nadstrešnica), odavala se počast žrtvama i podsećala nacija na cenu nehata koja je plaćena ljudskim životima. Studenti su pešačili od grada do grada, vozili bicikle

Studentski protesti u Kraljevu, 16. april 2025.

Fotografija: @infarlicina via Instagram.

do Strazbura i trčali do Brisela, pokazujući odlučnost da se bore za pravdu preko granica i koliko su daleko bili spremni da idu kako bi se njihovi glasovi čuli.

Učestvujući lično u šetnji od Beograda do Novog Sada, na trenutak sam osetila jačinu posvećenosti i zajedničkih emocija, koje pokreću takve akcije. Atmosfera na ulicama, osećaj jedinstva, svrhe i kolektivne odgovornosti bili su neopisivi, proživljeno iskustvo koje reči mogu samo šturo da prenesu. Upravo smo tokom ovog putovanja saznali da je studentski pokret nominovan za Nobelovu nagradu za mir, što nam je dalo još više snage i motivacije da nastavimo da se zalažemo za pravdu i solidarnost.

Međutim, značaj ovakvog animiranja prevazilazi okvire fizičkih demonstracija. Ono što ih je učinilo izvanrednim nije bila samo njihova upornost već i njihova uključivost. Od Beograda do Novog Pazara studenti su prevazilazili etničke i verske granice, dokazujući da je pomirenje moguće kada pravda postane zajednički cilj. Njihova poruka bila je jasna: mir nije izostanak protesta, već prisustvo pravde.

ZAŠTO STUDENTI PROTESTUJU

Protesti nisu samo trenuci remećenja; oni su često alati za izgradnju mira ili koraci ka pravdi koji frustraciju pretvaraju u kolektivno delovanje. Razumevanje doprinosa studentskih protesta zahteva da se preispita agenda i motivacija koje ih oblikuju. Kada su utemeljeni u principima inkluzije, dostojanstva i pravičnosti, studentski protesti mogu prokrčiti puteve ka promenama i pokazati da je mir neizbežno povezan sa pravdom.

Studentski otpor je deo univerzitetskog života od njegovih začetaka. Studenti su vekovima crpeli svoju kolektivnu energiju kako bi se uhvatili u koštac sa društvom i institucijama koje ih okružuju. Pokretačka

snaga ovih pokreta značajno varira u zavisnosti od vremena i mesta: aktivizam afroameričkih studenata tokom 1920-ih i 1930-ih u Sjedinjenim Američkim Državama, pokreti otpora protiv nacističke vlasti 1940-ih, protesti za građanska prava i antikomunistički protesti 1950-ih, antinuklearni i antidiktatorski pokreti 1960-ih, antiratni protesti 1970-ih, borba protiv aparthejda 1980-ih, prodemokratski ustanci 1990-ih i pokreti za ljudska prava i socijalnu pravdu 2000-ih i kasnije.

Često, čak i konkretniji događaji kristalizuju šira društvena nezadovoljstva: ubistvo studenta u Južnoj Koreji 1987. godine, namešteni izbori u Srbiji 2000. godine, nasilno suzbijanje slobode izražavanja u Iranu 1999. godine ili diskriminatorne obrazovne politike u Južnoj Africi 1976. godine. Čak i naizgled „manji“ incidenti, poput cenzure studentskih novina, hapšenja aktiviste sa tog univerziteta ili policijske racije, mogu da rasplamsaju frustracije koje su se gomilale godinama, pretačući lokalna nezadovoljstva u moćne pozive na sistemske promene.

Istorija pokazuje da studentski aktivizam često igra ključnu ulogu u demokratskim tranzicijama. Od Plišane revolucije u Čehoslovačkoj do indonežanskog reformističkog pokreta, studentski protesti su u više navrata doveli do svrgavanja autoritarnih režima ili su iznedrili značajne reforme. Drugi primeri uključuju ustanak u Sovetu, junski demokratski pokret u Južnoj Koreji i Otpor! u Srbiji. Ovi pokreti otkrivaju neke obrasce: protesti se često grupišu u talasima nadahnutim uspešnim kampanjama u drugim mestima, prenoseći se poput „zaraze“ kada pobede u jednoj zemlji podstiču aktivizam u drugoj. Čak i kada se suočavaju sa nasilnim represijama, studenti uspevaju da istraju, koristeći kreativnost i nenasilni otpor i gradeći koalicije da bi održali svoje pokrete.

Konteksti se razlikuju, ali mnogi od ovih pokreta dele prodemokratski impuls. Ovaj

univerzalni obrazac je prepoznat na najvišim nivoima međunarodne uprave. Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 2250 (2015) o mladima, miru i bezbednosti obeležila je istorijsko priznanje da mladi ljudi nisu samo pasivne žrtve sukoba ili nestabilnosti, već suštinski činioci mira. Rezolucija poziva vlade i međunarodne institucije da povećaju učešće mladih u odlučivanju, da zaštite njihov građanski prostor i da podrže njihovu ulogu u sprečavanju nasilja i izgradnji održivog mira.

Ako ih sagledamo u tom svetlu, studentski protesti nisu samo lokalni odraz neslaganja, već i deo šireg globalnog pokreta koji odgovara ovoj viziji mladih kao ključnih aktera u izgradnji mira. Upornost, hrabrost i kreativnost studentskih pokreta širom sveta pokazuju da je aktivizam mladih više od neslaganja: on predstavlja silu sposobnu da uobliči pravednija, uključivija i mirnija društva. U Srbiji to znači da animiranje studenata ne treba smatrati remetilačkim, već ih treba vrednovati kao doprinose demokratskoj obnovi i društvenom pomirenju.

PROTESTI KAO INSTRUMENT ZA IZGRADNJU MIRA

Studentski protesti mogu predstavljati moćnu alatku za izgradnju mira podizanjem svesti, promovisanjem društvenih i političkih promena i negovanjem demokratskog učešća i blagostanja unutar studentske zajednice i šire. Mirni protesti daju glas običnim ljudima, grade konsenzus i mogu pokrenuti trajne društvene i političke reforme. Istorijski pokreti poput Gandijevog Marša soli, američkih sedećih protesta za građanska prava i antiratnih studentskih protesta 1960-ih i 70-ih pokazuju kako animiranje mladih može promeniti javnu svest i pokrenuti systemske promene. Protesti često ukazuju na humanitarne krize i društvene nepravde, preko kojih bi se

inače prešlo prećutno. Rezolucija 2250 Saveta bezbednosti UN formalno prepoznaje ovakvu ulogu mladih, pri čemu naglašava da mladi nisu samo žrtve nasilja već i ključni partneri u sprečavanju konflikta i održavanju mira. Jezikom mirotvornih procesa, protesti postaju vid pripovedanja: oni transformišu lični bol u javno sećanje, individualnu frustraciju u kolektivno delovanje, a podeljene glasove u zajednički narativ o pravdi.

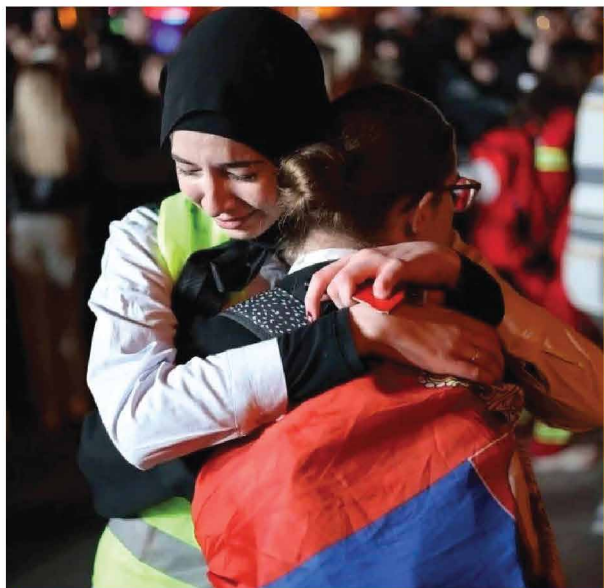
Godinama je srpsko političko rukovodstvo isticalo „stabilnost“ kao nacionalno dostignuće. Međutim, ova takozvana stabilnost često oslikava samo negativan mir, odsustvo otvorenog konflikta, dok korupcija, nejednakost i suzbijanje neslaganja i dalje ostaju nerešeni. Istinski mir, ili pozitivni mir, iziskuje pravdu, odgovornost i zaštitu ljudskih prava. I to je ono na šta studenti žele da podsete ljude – izlaskom na ulice, oni se protive iluziji stabilnosti i traže dublji mir, ne onaj koji počiva na ćutnji i strahu, već onaj koji počiva na dostojanstvu i pravičnosti.

Vlada je nakon pada nadstrešnice u Novom Sadu pokušala ovu tragediju da predstavi kao izolovanu nesreću, pažljivo izbegavajući odgovornost. Međutim, javnost je to videla drukčije – povezujući ovu katastrofu sa godinama nemara, korupcije i oslabljenih institucija. Krizu poverenja dodatno su produbile teorije zavere koje su promovisali članovi vladajuće Srpske napredne stranke, sugerišući da pad nije bio samo puka nesreća već namerni čin: diverzija, sabotaža, pa čak i „teroristički napad“ sa navodnim ciljem da uveze revoluciju u Srbiju.

Upravo ovakva retorika je patnju žrtava učinila trivijalnom i istovremeno predstavljala odraz šire strategije diskreditovanja neslaganja, prikazujući izvorni građanski bes kao proizvedenu pretnju. Štaviše, policijska brutalnost, propaganda, pa čak i korišćenje zvučnog topa protiv demonstiranata imali su za cilj da

održe „red“, ali ono što su zapravo branili bio je negativni mir, krhka tišina nametnuta odozgo. Međutim, upornost mladih ljudi širom Srbije pokazala je upravo suprotno: da se mir može iznedriti iz kolektivnog delovanja i solidarnosti.

Nigde ovo nije bilo vidljivije nego u Novom Pazaru, gradu koji se često opisuje kao mikrokosmos etničke i verske različitosti Srbije. Protesti u tom gradu imali su poseban značaj: prevazišli su ustaljene linije podele između bošnjačke i srpske zajednice, stvarajući retku sliku solidarnosti na prostorima koji su istorijski bili obeleženi nepoverenjem i sećanjem na sukobe iz 1990-ih. Studenti i građani su stajali rame uz rame na ujedinjenom frontu, pozivajući na dostojanstvo, odgovornost i pravičnost. Prvi put posle više decenija, građani su osetili solidarnost koja je prevazilazila okvire etničke i verske pripadnosti. Ono što je ove proteste održalo u životu deset meseci nije samo ogorčenost, već zajednička odlučnost utemeljena u jedinstvu u svim gradovima.

U zemlji koju su dugo vremena razdvajale etničke tenzije, nacionalistički narativi i propagandna mašinerija dodatno ojačana tokom Miloševićeve ere, ovakva vrsta solidarnosti deluje revolucionarno. Kao što izreka kaže: ujedinjeni stojimo, razjedinjeni padamo. Zastave, nekada simboli podele, nošene su kao znakovi pripadnosti i dijaloga. Jedan student se prisetio: „U tom trenutku, osećali smo da zaista pripadamo Srbiji. Ne zbog straha ili lojalnosti, već zbog uvažavanja našeg dostojanstva“.

Posmatrači su skup opisali kao autentičan i duboko nenasilan, prekretnicu u narativu protesta u Srbiji. On je pokazao da pomirenje između etničkih zajednica ne mora biti orkestrirano od strane udaljenih političara, već može proizaći iz osnova, kroz hrabrost i empatiju samih tih mladih ljudi. Njihov slogan, Novi Pazar je svijet, izražavao je viziju inkluzije: verovanje da je njihova borba za dostojanstvo univerzalna i da ovaj grad može biti model mirnog suživota za celu zemlju. Na ovaj način, protesti nisu bili samo čin prkosa već i čin izgradnje mira u praksi. Pokazali su kako pravda može da postane zajednički cilj čak i u društvima koja su istorijski obeležena podelama. Jedinstvo u Novom Pazaru pretvorilo je protest u probu za pomirenje, doživljeno iskustvo pozitivnog mira.

Iz iskustva Srbije proizilaze tri lekcije. Prvo, protesti utemeljeni na solidarnosti mogu da prevaziđu duboke podele i podstaknu pomirenje. Drugo, upornost aktivizma mladih dokazuje da su odgovornost i pravda ključni za trajan mir. I treće, pozitivan mir ne dolazi odozgo, već se izgrađuje odozdo, kroz hrabrost običnih građana koji odbijaju da ćute.

POBUNA... ILI JEDNOSTAVNO POSTOJANJE?

AUTORKA: *Aljbina Kastrati*

Od trenutka kada sam se rodila sa mnom se rodila i moja pobuna. Zapravo, rasplakala sam nekoliko tetaka jer - još jedna devojčica? Tri ćerke i samo jedan sin do sada? Nečuveno, naravno. Kao dete, nekako sam osetila tu njihovu ogorčenost, čak i ako je još nisam u potpunosti razumela. Moje savršene ocene nisu pomogle, niti moja navika da raspravljam sa ljudima tri puta starijim od sebe kao da sam iskusna političarka u izornoj debati.

U mojoj albanskoj kulturi, odgovaranje starijima, posebno ukoliko su gosti (sa velikom verovatnoćom da su nenajavljeno upali u vašu kuću), bilo je zabranjeno. A ukoliko ste mladi i devojka sa oštrim jezikom? Skandalozno. Rasprave su se često svodile na to da je za svaku nesreću nekako kriva žena ili na to da ogorčene tetke kritikuju moju majku. Zaslužile su to.

Moje nepozvano učešće u ovim raspravama proizašlo je iz dve stvari: prvo, volim moju mamu, i drugo, bilo mi je beskrajno zabavno da gledam izraz njihovih lica kada bih dokazala da sam u pravu. Trenuci poput ovog nisu bili samo zabavni; bili su formirajući. Još uvek mogu živo da vidim te trenutke, gotovo kao usporeni snimak - lica im postaju crvena, oči im se iskolačile od besa, a oštri uzdasi odjekuju prostorijom. Svaku raspravu osećala sam kao mini pobedu, koja je rasplamsavala moju želju da dignem svoj glas i pronađem način da govorim u ime drugih. Ukucati: novinarstvo. Naravno, snaga mog glasa bila je testirana i van porodičnog kruga, jer sam sretala ljude koji nisu imali ništa osim drskosti, samo zato što im se tako moglo.

ništa osim drskosti, samo zato što im se tako moglo.

„Nije toliko duboko“, čula sam kako izdaleka dobacuje jedan gospodin, besan što sam bila bolja od njegovog sina, mog druga iz razreda. Pa, pretpostavljam da jeste, gospodine, jer zašto biste inače uljudno pretili mom razrednom starešini da vašeg sina stavi na prvo mesto? Uskratili su mi priznanje za najboljeg učenika. Moj nastavnik se izvinjavao i izvinjavao, ali iskreno, mogla sam samo nespretno da klimam glavom i osmehujem se. Prvi put mi se slomilo srce. Bila sam toliko ljuta da nisam mogla da prozborim ni reč.

Mislim da je to bilo negde u to vreme, sa 9 godina, kada sam donela odluku da postanem novinarka. Kultno ponašanje, ako mene pitate. I naravno, baš kao i svega ostalog u mom životu, živo se sećam toga (osim imena... ili rođendana).

Bio je vetrovit prolećni dan, ni previše vruć, ni previše hladan. Savršeno vreme. Stabla jabuka i trešanja cvetala su u našem dvorištu. Hodajući bosa po hladnim betonskim stepenicama ispred kuće, nosila sam sandale prevelike za mene i tražila mamu. Svakog jutra, prvo što sam radila bilo je da je potražim u razrušenoj sobi koja je izgorela tokom rata između Kosova i Srbije. Mama ju je koristila za skladište, ponekad čak i kao kuhinju. Pre rata, to je bila njena bračna spavaća soba, ali sada je to bilo središte kuće. Ako mama nije bila u toj sobi, sigurno je radila u svojoj maloj bašti. Idući prema njoj prošla sam pored creva priključenog na slavinu za vodu. Zastala sam da se umijem. Voda je bila predivno hladna i pila sam je kao da nisam

pila godinama.

„A u qove, mam?“ – Jesi li se probudila? — neformalan je način da se voljenoj osobi kaže dobro jutro na albanskom jeziku. Sadila je seme paradajza i ja sam pojurila da je poljubim. Nakon što mi je uzvratila poljubac, izgrdila me je zato što sam sva mokra. Dok je pričala i pričala, prišunjala sam se iza nje i zgrabila nekoliko ne baš zrelih malih jagoda. Naravno, uhvatila me je. „Šta? Kokoške ih ionako jedu, mama“.

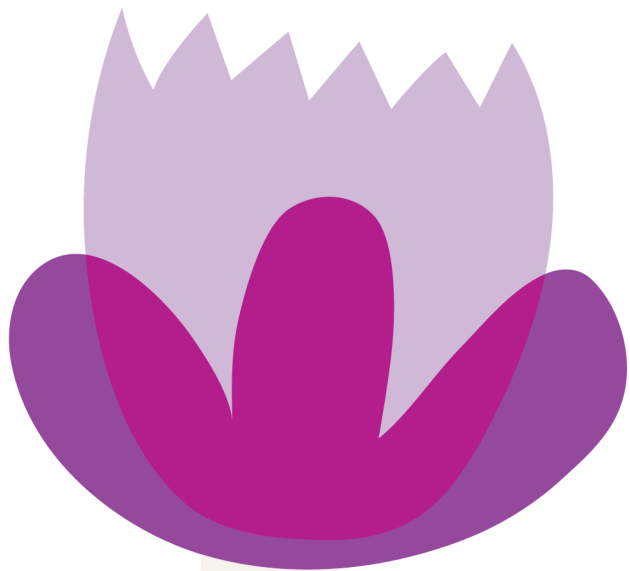
Kasnije smo bile u kući i doručkovale zajedno sa celom porodicom, osim mog oca, koji je radio i subotom prepodne. Bila sam ispred televizora i radila domaći zadatak bez žurbe. Majka je već je pripremala večeru. Dok sam gledala u vrlo mali ekran - televizor koji je trebalo udariti nekoliko puta da bi proradio - na njemu se pojavila voditeljka vesti. Odjednom sam osetila potrebu da pitam majku „Mama, šta želiš da budem kad odrastem“?. Zastala je i uperila nožić koji je imala u novinarku na televiziji. „Kao ona. Idi u školu i budi najbolja“.

Sigurna sam da se ona ovoga sada ni ne seća, ali ja sam ozbiljno shvatila ono što je rekla. Nikada se više nisam osvrtała.

Za mene je pisanje uvek bilo kao da me plima vuče ka mesecu. Koliko god čovek uživao u raspravama dok je mlad, kako rasteš i vidiš da ljudi zaista pokušavaju da opravdaju zašto je žena manje vredna - to više boli, ako ću da budem iskrena. Pisanje u dnevnicima ne bi bilo dovoljno. Da skratim priču, kada sam diplomirala novinarstvo morala sam da napišem istraživački rad koji će mi zauvek promeniti život, i uveriti me da je ovo pravi poziv - moj poziv. Znam, malo otrcano. Ali bio je. Mizoginija i neželjene opaske bile su vredne ignorisanja kada bih dobijala poruke od ljudi koji žele da pomognu mojim izvorima - ili kada bi me majka koju sam intervjuisala i dalje kontaktirala tražeći pomoć oko domaćeg zadatka njenog sina. Štreber u

meni to potajno voli.

Istini za volju, nije mi se dopadalo kada su me ljudi nazivali buntovnom. Shvatala sam da su to na svoj način smatrali komplimentom, ali sve što sam radila bilo je jednostavno biti, govoriti, smeјati se, ne slagati se, slediti moje snove. Zbunjujuće je. Ne može biti tako retko, zar ne? Okružena sam ženama koje rade isto i imamo isto pitanje; Zašto mora da bude revolucionarno reći „od***ebi“? U istorijskom kontekstu, razumemo, ali, dragi čitaocе, je li ovo do sada postala norma ili je i dalje kontroverzno?

1 Reč

3 Jezika

ENG

ALB

SRB

DIJALOG

Dialogue

Dialog

Dijalog

A conversation can heal what silence cannot.

Dialogu shuan atë që grindja ndez.

Dijalog je most preko najdublje reke.

SOLIDARNOST

Solidarity

Solidaritet

Solidarnost

Shoulder to shoulder, no weight is too heavy.

Solidariteti bën të lehtë barrën më të rëndë.

U solidarnosti je snaga jača od kamena

POVERENJE

Trust

Besim

Poverenje

Trust is built in drops, but lost in buckets

Besimi hap dyert që çelësat nuk i gjejnë.

Poverenje je drvo koje raste sporo, ali traje dugo.

DELOVANJE

Agency

Agjenci / Veprim

Delovanje

Those who act shape the world, those who wait follow it.

Veprimi është gjysma e fatit.

Ko deluje, ostavlja trag.

MIR

Peace

Paqe

Mir

Peace is not the absence of noise, but the presence of justice.

Paqja rritet aty ku urrejtja shuhet.

Mir je tišina srca, ne samo tišina sveta.

ENG

ALB

SRB

POŠTOVANJE

Respect

Respekt

Poštovanje

Respect costs nothing but is worth everything.

Kush jep respekt, korr nder.

Poštovanje se ne traži, već zasluđuje.

INKLUZIJA

Inclusion

Përfshirje

Uključivanje

A circle is whole only when no one is left outside.

Përfshirja është bukuria e të jetuarit bashkë.

Uključivanje čini stol veći, ali srce toplije.

PRAVOSUĐE

Justice

Drejtësi

Pravda

Without justice, peace is only an echo.

Drejtësia vonon, por nuk harron.

Pravda je spora, ali sigurna.

EMPATIJA

Empathy

Empati

Empatija

To understand another's heart is the greatest wisdom.

Empatia është dritë që shikon përtej vetes.

Empatija je jezik bez reči.

BUDUĆNOST

Future

E ardhmja

Budućnost

The seeds of today are the flowers of tomorrow.

E ardhmja i përket atij që punon sot.

Budućnost se gradi, ne prorice.

magDA
Dialogue Academy Magazine

OKTOBAR, 2025

